

Vantaalla 26.2.2017

Lausunto Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista

Suomi toisena kielenä -opettajat ry kiittää saamastaan mahdollisuudesta antaa lausunto Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2018 -luonnoksesta (OPH-293-2017).

Perusteet huomioivat hyvin opiskelijoiden erilaiset koulu- ja kulttuuritaustat ja niistä johtuvan tarpeen rakentaa opiskelijoille henkilökohtaisia ja yksilöllisiin tarpeisiin perustuvia koulutuspolkua. Perusteissa korostuu myös ansiokkaasti pyrkimys kehittää opiskelijoiden myönteistä asennetta elinikäiseen oppimiseen. On hienoa, että huomiota kiinnitetään erityisesti niihin opiskelijoihin, joilla on heikko osaamistaso tai ei lainkaan koulutusta.

Toivomme, että seuraavat kohdat huomioidaan perusteiden viimeistelytyössä:

#### 1. Osaamisen tunnistaminen ja ohjaus (perusteiden luku 5.1)

On tärkeää, että opiskelijan osaamista ja taitoja tunnustetaan kaikkien opettajien toimesta koko koulutuksen ajan ja opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa päivitetään tarpeen vaatiessa useamman kerran koulutuspolun aikana. Opiskelijoiden osaamisen monipuolinen tunnistaminen ei ole mahdollista yksittäisessä alkutestaus- tai kartoitustilanteessa.

Ohjauskeskusteluissa on hyvä alusta asti puhua arvioidusta opiskeluajasta, mikä konkretisoi opiskelijalle opiskelun vaativuutta, sitouttaa opiskelijaa opintoihin ja antaa mahdollisuuden suunnitella elämän muita osa-alueita opiskelun kanssa yhteensopiviksi pidemmälläkin aikavälillä.

Eryteisesti lukutaitovaiheeseen osallistuvista opiskelijoista osalle aikuisten perusopetuksen suorittaminen päättövaiheeseen saakka on todennäköisesti mahdotonta. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää, että opiskelijan kanssa keskustellaan alusta asti muista koulutusvaihtoehdoista. Vastaavasti osa aikuisten perusopetukseen (erityisesti lukutaitovaiheeseen) ohjattavista opiskelijoista saattaa olla myös motivoituneempia suuntaamaan nopeammin kohti työelämää kuin jatkamaan aikuisten perusopetusta päättövaiheeseen saakka. Kaikille opiskelijoille, joiden tilanteessa aikuisten perusopetuksessa jatkaminen loppuun asti ei ole mielekäästä, tulisi taata mahdollisuus siirtyä sujuvasti ja ilman viiveitä esimerkiksi työvoimapolitiittiseen kielikoulutukseen tai muuhun nopeammin työelämään tähtäävään koulutukseen jatkamaan suomen kielen opintoja ja saamaan työelämävalmennusta. Tämä edellyttää tiivistä ja toimivaa yhteistyötä eri koulutuksenjärjestäjien ja työvoimaviranomaisten kesken.

## 2. Lukutaito-opetus (perusteiden luku 8.4)

Lukutaitovaiheen äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen kurssit ovat sisällöltään monipuolisia ja etenevät mielekkäässä järjestyksessä. Opetuksen sisällöissä tulisi kuitenkin näkyä, että opetuksessa on mukana myös tekstitaso alusta alkaen, vaikka opetuksen alkuvaiheessa painopiste onkin äänne- ja tavutasolla. Aikuiset opiskelijat kohtaavat jatkuvasti erilaisia tekstejä arkielämässään ja niiden on hyvä näkyä myös opetuksessa (esimerkiksi mainokset, ohjeet, Wilma-viestit jne.) ja tämä tulisi varmistaa opetussuunnitelman perusteiden avulla.

Lukutaitovaiheen äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen kurssien määrä on myös varsin vähäinen. Etenkin kurssit Läi1- Läi5, joiden sisällöissä keskitytään mekaanisen lukutaidon opiskeluun aivan alkeista, ovat yhteenlasketulta kestoaltaankin vain 140 tuntia, mikä vastaa noin 23 kuuden tunnin opiskelupäivää. Primaarilukutaidottomalle tai monelta osin puutteellisesti lukevalle opiskelijalle aika ei missään tapauksessa riitä perusteissa mainittujen sisältöjen oppimiseen. Mikäli kurssimäärää opetussuunnitelman perusteissa ei voida kasvattaa, tulisi opiskelijoille taata mahdollisuus tehdä sama kurssi uudelleen lyhyen aikavälin sisällä. Myös opiskelutaitojen ja -valmiuksien harjaannuttamiselle on varattava riittävästi aikaa. Toisaalta olisi tärkeää huomioida, ettei opiskelijoiden, joilla on vain vähäinen kouluhistoria, opiskelupäivät muodostu liian pitkiksi, vaan heillä on aikaa totutella opiskelurytmiin rauhassa.

Opiskelijoiden, joiden lukutaito on puutteellinen, tulisi myös saada tukea ja ohjausta luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseen jokaisen oppiaineen tunneilla – erityisesti, jos lukutaito-opetuksen tuntimäärä oleellisesti pienenee suhteessa aiempaan työvoimapolitiittisena koulutuksena toteutettuun opetukseen. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa tulisi siis olla näkyvissä, ettei lukutaito-opetus ole vain kyseisen aineen opettajan tehtävä vaan vastuu heikommin lukevien opiskelijoiden edistymisestä ja kehittyvän luku- ja kirjoitustaidon tukemisesta on koko opettajakunnalla.

## 3. Lukutaitovaiheen muu opetus (perusteiden luku 8.4)

On erittäin hyvä, että opiskelijat saavat aloittaa jo lukutaitovaiheessa matematiikan, yhteiskuntatietouden ja kulttuurin tuntemuksen, ympäristö- ja luonnontiedon sekä opinto-ohjauksen ja työelämätaitojen opiskelun. Näiden aineiden opetuksessa ja arvioinnissa on kuitenkin huomioitava opiskelijoiden mahdollinen tottumattomuus opiskella uusia käsitteitä ja aihealueita. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa kyseisten kurssien sisällöt ovat suhteellisen laajoja käytettävissä olevaan aikaan nähden, joten perusteissa voisi näkyä vahvemmin opettajan mahdollisuus painottaa kurssien sisältöjä opetettavan ryhmän mukaan. Sen sijaan monipuolisten arviointikäytäntöjen hyödyntämiseen niin, että jokainen pääsee osoittamaan osaamisensa, perusteteksti kannustaa ansiokkaasti.

## 4. Siirtyminen alkuvaiheesta päättövaiheeseen (perusteiden luku 9.1)

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa mainitaan, että aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen ohjaamisessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että

koulutukseen hakeutuvalla on riittävät opiskelutaidot sekä sellainen opetuskielen hallinta, että hän selviytyy opinnoista. On hyvin tärkeää, etteivät opiskelijat pääse etenemään perusopetuksen päättövaiheeseen liian heikoilla taidoilla, vaan kunkin mahdollisuutta saavuttaa päättötodistuksen edellyttämä taso, tulee arvioida realistisesti riittävän varhaisessa vaiheessa. Opiskelijoille on myös ohjauskeskusteluissa konkreettisesti esitettävä, mitä päättövaiheessa opiskelu vaatii ja mikäli opiskelijan osaamistaso ei pitkäjärjenteisestä työstä huolimatta ole noussut riittävälle tasolle, hänet tulisi ohjata jatkamaan opintojaan muualla tai miettiä muuta mahdollista polkua työelämään, jotta opiskelun mielekkyys ja tavoitteellisuus säilyvät.

#### 5. Luku- ja kirjoitustaidon opetus perusopetuksen päättövaiheessa (perusteiden luku 9.3)

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa luku- ja kirjoitustaidon opetus on sisällytetty omaksi kokonaisuudekseen perusopetuksen alkuvaiheen yhteyteen. Opiskelijat, joilla on heikko luku- ja kirjoitustaito, tarvitsevat paljon tukea luku- ja kirjoitustaitonsa kehittämiseen näiden kurssien jälkeenkin, mikä olisi hyvä näkyä vielä vahvemmin opetussuunnitelman perusteissa. Olisi myös hyvä, että tuen tarjoaminen olisi jatkuvaa ja opetusta järjestävän tahon tulisi siihen myös sitoutua. Jos luku- ja kirjoitustaidon myöhempi tuki ja opetusresurssit ovat koulukohtaisten kurssien varassa, on vaara, ettei koulutuksellinen tasa-arvo säily valtakunnallisesti.

#### 6. Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus (perusteiden luku 6.2)

Perusteissa mainitaan, että aikuisten perusopetusta voidaan tarjota myös etäopetuksena joko osittain tai kokonaisuudessaan. Alkuvaiheen ja siihen sisältyvän lukutaitovaiheen osalta etäopetus ei ole realistinen toteuttamistapa, sillä opiskelijoilla, jotka suorittavat tätä vaihetta, opiskelutaidot ovat vasta kehittymässä eikä itsenäinen opiskelu voi tällöin vastata laadultaan luokkatyöskentelyä. Aikuisten perusopetuksessa on kyse myös vuorovaikutus- ja ryhmätyöskentelytaitojen kehittämisestä, mikä ei onnistu etäopetuksessa.

Kokonaisuudessaan aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa näkyy hyvin halu tarjota kaikille yhtäläinen mahdollisuus osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan sen täysipainoisena jäsenenä ja siinä on kauttaaltaan kielitietoinen ja yksilöiden erilaisuutta kunnioittava henki.

Suomi toisena kielenä -opettajat ry:n puolesta Jenni Alisaari (puheenjohtaja) ja Anna Nylund (hallituksen jäsen)